

VZDĚLÁVÁNÍ A SYSTÉM PODPORY PRO OSOBY SE ZP

MGR. JITKA ŠTASTNÁ

CO NÁS ČEKÁ

- Vývoj zraku v raných fázích věku dítěte
- Středisko rané péče (SRP)
- Speciálně pedagogické centrum (SPC)

- Vzdělávání osob se ZP MŠ → VŠ
- Možnosti uplatnění na trhu práce
- Rehabilitační a poradenská střediska pro dospělé

Vývoj zraku - jednotlivé etapy / fáze

FÁZE VÝVOJE	CO SE VYVÍJÍ
OD PORODU	Světlocit (vnímání světla) Periferní vidění převažuje nad centrálním Optokinetický nystagmus (rychlé mimovolní pohyby očí)
2. TÝDEN	Počátek centrálního vidění
1. MĚSÍC	Počátek monokulární fixace (dítě fixuje předmět očima střídavě)
2. MĚSÍC	Počátek binokulární fixace (při fixaci objektu dítě krátkodobě používá obě oči současně)
3. MĚSÍC	Počátek centrální fixace Protisměrné pohyby očí - konvergence, divergence Zraková ostrost (vizus) - reakce na pohyb

Vývoj zraku - jednotlivé etapy / fáze

FÁZE VÝVOJE	CO SE VYVÍJÍ
4. MĚSÍC	Centrální fixace Počátek akomodace Převaha centrálního vidění nad periferním v.
5. MĚSÍC	Trvalá centrální fixace Vizus 1/20 - 1/30
6. MĚSÍC	Dokončený vývoj makuly (žluté skvrny) Počáteční fúzní reflex - dokáže spojit dva obrázky obou očí v jeden
9. - 12. MĚSÍC	Upevnění binokulárních reflexů (fixační, fúzní a akomodačně-konvergenční) Vizus 6/60
3 ROKY	Dokončení fúzního reflexu, akomodačně-konvergenčního reflexu Upevnění binokulárního vidění Vizus okolo 6/9
5-6. (7.) ROK	Stabilizace reflexů Fyziologická hodnota vizu: 6/6

ZJIŠTĚNÍ ZRAKOVÝCH POTÍŽÍ

- **Něco není v pořádku v určité fázi** raného věku dítěte – dítě nefixuje očima předměty, neusmívá se na rodiče, chybí zaujetí objekty v okolí, překotný a nejistý pohyb v terénu, přikládání věcí velmi blízko k obličeji...
- **Vyhledání a spolupráce specialistů** – pediatr, oftalmolog a další
- **Fáze šoku a přijetí, vlastní vyrovnání se a autonomie**
- **Odborná pomoc** – raná péče, psycholog, školská porad. zařízení (SPC)...
- **Poporodní poradenství** – rodiče předčasně narozených dětí
- **Centrum zrakových vad** (Praha – Motol)

ZÁKONY + VYHLÁŠKY

ŠKOLSTVÍ:

- **zákon č. 561/2004 Sb.**, o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)
- **zákon č. 563/2004 Sb.**, o pedagogických pracovnících
- **vyhláška č. 72/2005 Sb.** (607/2020 Sb.), o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních ve znění pozdějších předpisů
- **vyhláška č. 27/2016 Sb.** (606/2020 Sb.), o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných

ZÁKONY + VYHLÁŠKY

RESORT PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ:

- **zákon č. 108/2006 Sb.**, o sociálních službách
- **zákon č. 435/2004 Sb.**, o zaměstnanosti
- **vyhláška č. 182/1991 Sb.**, o sociálním zabezpečení

RANÁ PÉČE

RANÁ PÉČE PRO ZP

- Bezplatná, odborná terénní (i ambulantní) služba
- Poskytována středisky rané péče (zřizována nezisk. organizacemi)
- Poradenská služba je určena dětem ve věku 0-7 let, a to za následujících podmínek:
 - děti jsou v péči SRP ve věku **0-4 roky** (pokud má dítě **pouze zrakovou vadu**);
 - děti jsou v péči SRP ve věku **0-6 (7) let**, pokud mají **kombinovanou vadu, z nichž jedna je zraková**
- Vyhláška: **108/2006 Sb., § 54**, o sociálních službách
- Úkol SPR: depistáž, prevence, zrak. stimulace, „socializace rodiny“
- Financováno MPSV

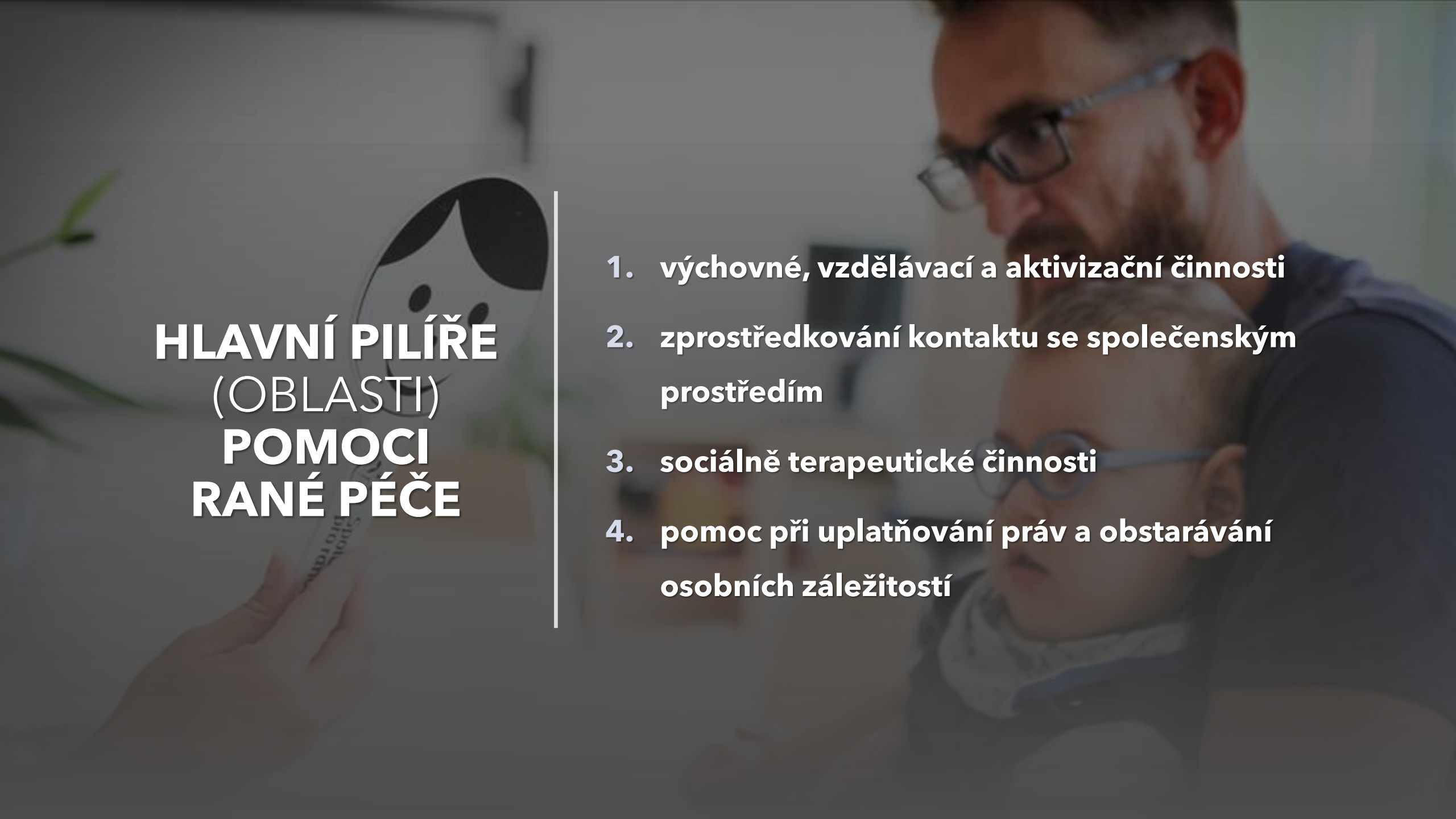
DEFINICE RANÉ PÉČE

„Soustava služeb a programů poskytovaných dětem **ohroženým** v sociálním, biologickém a psychickém **vývoji**, dětem **se zdravotním postižením a jejich rodinám, s cílem předcházet postižení, eliminovat** nebo **zmírnit** jeho **důsledky** a poskytnout rodině, dítěti i společnosti předpoklady **sociální interakce**.“

Tyto služby mají být poskytovány **od zjištění rizika nebo postižení do přijetí dítěte** vzdělávací institucí tak, **aby zvyšovaly vývojovou úroveň dítěte v oblastech, které jsou postižením ohroženy**“ (Hradilová, 1998 In Vítková, 2004, s. 237).

HLAVNÍ PILÍŘE (OBLASTI) POMOCI RANÉ PÉČE

- 1. výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti**
 - 2. zprostředkování kontaktu se společenským prostředím**
 - 3. sociálně terapeutické činnosti**
 - 4. pomoc při uplatňování práv a obstarávání osobních záležitostí**
-

RANÁ PÉČE - SLUŽBY -

- **návštěvy poradců a konzultantů** v rodinách (1x za 1-3 měsíce)
- semináře pro rodiče
- týdenní **rehabilitační pobyty** pro celé rodiny,
- **ambulantní zrakovou stimulaci**
- **setkání rodičů**
- **půjčování hraček, pomůcek a literatury**
- možnost **konzultace s rehabilitační pracovníci, psychologem - terapeutická činnost**

- **pomoc při výběru předškolního zařízení**
- instruktáže pracovníků vzdělávacích a rehabilitačních zařízení, kam dochází děti v péči SRP
- **základní sociálněprávní poradenství**

1. VÝCHOVNÉ, VZDĚLÁVACÍ A AKTIVIZAČNÍ ČINNOSTI

- Zajištění potřeb rodiny a dítěte na základě zhodnocení zdravotního stavu dítěte i schopností rodičů
- Zprostředkování poradenství rodině a podpora rodičovských kompetencí
- Nácvik dovedností pečujících osob, které napomáhají přiměřenému vývoji dítěte, vzdělávání rodičů v dané oblasti
- Nabídka programů a technik podporujících vývoj dítěte
- Instrukce při nácviku a upevňování dovedností zaměřených na schopnosti v oblasti kognitivní, sensorické, motorické a sociální

1. VÝCHOVNÉ, VZDĚLÁVACÍ A AKTIVIZAČNÍ ČINNOSTI

Zhodnocení aktuální úrovně schopností a dovedností dítěte.

Mapování míry potřebné podpory rodičů ve vedení dítěte se znevýhodněním.

Poradenství rodičům a blízkým osobám v oblasti přístupu a práce u znevýhodněného dítěte.

Možnost zařadit dítě do některého z realizovaných podpůrných programů (program podpory psychomotorického vývoje dítěte, program stimulace zraku).

Poradenství k podpoře psychomotorického vývoje dítěte.

Využití metod a technik k podpoře psychomotorického vývoje dítěte, praktická ukázka, instruktáž rodičů.

Provedení funkčního vyšetření zraku dítěte.

Doporučení, zapůjčení vhodných hraček, pomůcek k podpoře psychomotorického vývoje dítěte.

Zapůjčení literatury, videomateriálů.

Semináře a přednášky pro rodiče.

2. ZPROSTŘEDKOVÁNÍ KONTAKTU SE SPOLEČENSKÝM PROSTŘEDÍM

- Pomoc při obnovení či upevnění kontaktu s rodinou a okolím, který má podpořit sociální začlenění, podpora a pomoc při využívání dostupných služeb a informačních zdrojů
- Zprostředkování kontaktů s dalšími rodinami v obdobné situaci
- Skupinová setkávání rodičů
- Sdílení s ostatními rodiči na webových stránkách poskytovatele, případně dalšími způsoby

3. SOCIÁLNĚ TERAPEUTICKÉ ČINNOSTI

- Psychosociální podpora; pořádání setkání a pobytových kurzů, při kterých lze sdílet zkušenosti
- Podpurný poradenský rozhovor, aktivní naslouchání
- Podpora mapování vlastní situace klientem a plánování dalšího postupu
- Podpora vymezení priorit u klienta a jejich dosahování
- Využití metod a technik ke zkvalitnění vzájemné komunikace (rodič/pracovník, rodič/dítě, rodič/rodič, rodič/okolí...)
- Pomoc při vyhledání a oslovení návazné služby v regionu
- Kurzy pro rodiny – pobytové akce s programem (účastníci si hradí pouze ubytování a stravu)

4. POMOC S UPLATŇOVÁNÍM PRÁV

A OBSTARÁVÁNÍ OSOBNÍCH ZÁLEŽITOSTÍ

- Pomoc při komunikaci, podpora svépomocných aktivit, doprovázení rodičů na úřady, soudy a jednání týkající se vývoje dítěte
- Doprovod k jednání s úřady, specialisty
- Zpracování vyjádření, doporučení, zprávy z pohledu poradce
- Zprostředkování kontaktů na podpůrné odborníky, organizace
- Pomoc při zařazení dítěte do školského zařízení (SPC, MŠ, ZŠ...)
- Informační podpora v oblasti dávek, pomůcek v souvislosti se situací klienta

EDA

- **Nezisková organizace EDA** pomáhá rodinám, které pečují o děti se zrakovým nebo kombinovaným postižením.
- Rodiny mohou využít **tři oblasti služeb** této neziskové organizace: **ranou péči, služby speciálně pedagogického centra** nebo kontaktovat **Linku EDA**.

ŠKOLSKÁ PORADENSKÁ ZAŘÍZENÍ (ŠPZ)

- 3 – 19 let (příp. 3 – 26) let – do ukončení šk. doch.
- Zajištění rovného přístupu ke vzdělávání
- S ohledem na schopnosti, dovednosti a možnosti ZP dítěte i jeho rodičů
- Vyhláška: 72/2005 Sb. → 607/2020 Sb
(O poskytování poradenských služeb ve školách
a školských poradenských zařízeních)
- ŠPZ zahrnuje:
PPP – „bez“ postižení (SPU, PCH)
SPC – s přidruženým postižením

ČINNOSTI PORADENSKÉHO PRACOVNÍKA

PŘÍMÁ, NEPŘÍMÁ

**SPECIÁLNĚ
PEDAGOGICKÁ
DIAGNOSTIKA**

**JEDNÁNÍ SE
ZÁKONNÝMI
ZÁSTUPCI**

**SPECIÁLNĚ
PEDAGOGICKÁ
INTERVENCE**

**VÝUKA PŘEDMĚTŮ
SPECIÁLNĚ
PEDAGOGICKÉ
PÉČE**

**ASISTENCE PŘI
PŘIJÍMACÍCH A
MATURITNÍCH
ZKOUŠKÁCH**

VÝJEZDY DO ŠKOL

**VYPRACOVÁNÍ
DOPORUČENÍ,
PODPŮRNÝCH
OPATŘENÍ (PO)
A ZPRÁVY**

SPECIÁLNĚ PEDAGOGICKÉ CENTRUM

PRO ZRAKOVĚ POSTIŽENÉ

- **SPC obecně: poradenská zařízení poskytující služby klientům se zdravotním postižením**
(SPC pro kombinované vady, MP, PAS, vady řeči, TP, SP, ZP)
- **SPC pro ZP: poskytující služby žákům se zrakovým postižením, jejich zákonným zástupcům, školám a školským zařízením vzdělávajícím tyto žáky**
- **Zřizována při MŠ a ZŠ speciální**
- Vyhláška: 72/2005 Sb. → 607/2020 Sb.

- SPC - DOPORUČENÍ PO

- 5ti stupňový systém PO
- **Do školy:** doporučení
- **Zákonný zástupce:** doporučení + zpráva
- Platnost 2 roky

SPECIÁLNĚ PEDAGOGICKÉ CENTRUM

PRO ZRAKOVĚ POSTIŽENÉ

(SPC ZP)

- Po celé ČR
- **Věk:** (2) 3 -19 (26) let (do ukončení školní docházky)
- **Tým:** speciální pedagog, psycholog, ICT technik, sociální pracovník

ČINNOSTI SPC:

1. **Standardní činnosti společné všem SPC**
2. **Standardní činnosti speciální - pro daný typ postižení**

- **Ambulantní i terénní služby** (v místě bydliště, ve škole)
→ poskytovány v SPC (ambulantně) nebo v terénu během návštěv v prostředí, kde klient žije (rodina, instituce), ve škole, kde je inkludován a vzděláván, event. při diagnostickém pobytu klienta ve speciální škole či zařízení
- **Zpracování doporučení a zprávy**
- **Pořádání vzdělávacích akcí** pro pedagogické pracovníky a odbornou veřejnost (kurzy pro asistenty pedagoga)

ČINNOSTI SPC - STANDARDNÍ -

Depistáž klientů se zdravotním postižením (dle specializace SPC) ve spádové oblasti stanovené zřizovatelem

Komplexní speciálně pedagogickou, psychologickou a sociální **diagnostiku** klientů se zdravotním postižením

Poradenské, konzultační, terapeutické a metodické činnosti pro klienty, jejich rodiče nebo osoby odpovědné za výchovu a pro pedagogické pracovníky

Speciálně pedagogické **stimulační a vzdělávací činnosti** u integrovaných klientů se zdravotním postižením a u klientů s těžkým a kombinovaným postižením

Participaci **při přípravě a zpracování individuálních výchovně-vzdělávacích a stimulačních programů** pro děti a žáky integrované do běžných škol

Zpracování odborných podkladů a posudků pro potřeby správních rozhodnutí o zařazení do systému vzdělávání a pro potřeby dalších správních řízení

Poradenství k volbě vzdělávací cesty (kariérové poradenství) pro klienty se zdravotním postižením

Odborné činnosti v rámci **prevence sociálně patologických jevů ohrožujících** klienty se zdravotním postižením

Informační činnosti a propagaci služeb SPC v širší veřejnosti

ČINNOSTI SPC SPECIÁLNÍ PRO ZP

Komplexní, speciálně pedagogická a psychologická diagnostika u ZP

Konzultace s rodiči, pedagogy a spolupracujícími institucemi

Konzultace při výběru speciálních a kompenzačních pomůcek, hraček a učebnic pro ZP

Výuka prostorové orientace a samostatného pohybu, Braillova písmo, obsluha elektronických pomůcek

Zprostředkování kontaktu mezi dětmi se ZP - pobytové akce, výlety, průběžná setkávání apod.

////////////////////

SPC EDA PRO ZP

VZDĚLÁVÁNÍ A MOŽNOSTI PODPORY

- **MŠ - běžná**, třída **zřízená** dle § 16 odst. 9 při běžné MŠ, § 16 odst. 9 ŠZ, **MŠ speciální** (ZP + kombi post.)
- **ZŠ - běžná** ZŠ, třída, oddělení a studijní skupina dle § 16 odst. 9, škola **zřízená** dle § 16 odst. 9, ZŠ **speciální**
- **SŠ** - běžná SŠ, gymnázia, konzervatoř, SOU, Praktická škola 2letá, SŠ speciální, konzervatoř
- **VŠ** - s podporou středisek / center pro osoby se znevýhodněním - Teiresiás, Pyramida, Augustin...
- **ZAMĚSTNÁNÍ:** dle „povahy“, zrak. vady a možností dané osoby se ZP - úřad práce, asistivní technologie
- **Důležitost komplexního přístupu po celý život**

MOŽNOSTI PODPORY V MŠ

- **ZÁSADY ZRAKOVÉ HYGIENY**

Zajištění kvalitních světelných podmínek, prevence přetížení (přestimulování), vhodné střídání činností

- **INDIVIDUÁLNÍ PŘÍSTUP**

- **NÁPLŇ INDIVIDUÁLNÍ PRÁCE**

→ **Vizuomotorika**: stimulační cvičení, trénink prostorové orientace -fixování výrazného obrázku, přemísťování předmětů, vkládání dle předlohy, rozpoznávání dvojic, navlékání, třídění dle kritérií

- **PODPORA VE VYUŽÍVÁNÍ KOMPENZAČNÍCH A SPECIÁLNÍCH POMŮCEK**

Sklopná deska, lampička

- **ÚPRAVA A VYTVÁŘENÍ PRAC. LISTŮ A DALŠÍCH MATERIÁLŮ**

Zvýraznění linií obrázků, snížený počet prvků na stránce, kvalita materiálu, kontrastní barvy, zvětšování

MOŽNOSTI PODPORY V MŠ

- **SVĚTELNÉ PODMÍNKY**
Osvětlení místnosti a pracovního místa, předcházet oslnění
- **OZNAČENÍ PROSTORU**
Výrazné označení pracovního místa + dveří, prahů a dalších míst
- **MÍSTO PRO RELAXACI**
- **PODPORA V OBLASTI SEBEOBSLUHY**
Zajištění bezpečnosti, dohled při stravování, osobní hygieně a oblékání

ŠKOLNÍ VĚK - MOŽNOSTI PODPORY

- Katalog podpůrných opatření (PO) pro ZP
→ **podpůrná opatření** (1.-5. stupně)
- **IVP** (od 2. stupně PO)
- **Předmět speciálně pedagogické péče**
- **Prostředky speciálně-pedagogické podpory**
 - podpůrný učitel ve třídě
 - asistent pedagoga
 - kompenzační pomůcky
 - adekvátní úprava prostředí

[KATALOGY PO](#)
[KATALOG PO - ZP](#)

INDIVIDUÁLNÍ VZDĚLÁVACÍ PLÁN

- *„Plán by nikdy neměl být brán za definitivní neměnicí se dokument, ale naopak vždy by se s ním mělo pracovat jako s dynamickým systémem. Je třeba si uvědomit, že v průběhu plnění plánu může dojít u dítěte se zrakovým postižením k řadě změn, které výrazně mohou ovlivnit ve směru pozitivním či negativním jeho vývoj. Například skutečnost, že u dítěte dochází k prudké progresi zrakové vady, může znamenat, že je třeba zavést vedle výuky čtení i výuku Braillova písma, zařadit výcvik základních technik prostorové orientace a podobně“ (Valenta a kol., 2003, s. 199).*
- *„Podle individuálního výchovně-vzdělávacího plánu by dítě se zrakovým postižením mělo být vedeno již od období rané péče a plán by měl být postupně dále rozvíjen až po případnou vysokoškolskou přípravu. V době školní docházky by plán měl detailně specifikovat potřeby pro jednotlivé předměty včetně speciálních pomůcek, např. u nevidomého žáka v rámci výtvarné výchovy zvládnutí jednotlivých tyflografických technik“ (Ludíková in Valenta a kol., 2003, s. 198-199).*

MOŽNOSTI PODPORY NA ZŠ

Podpůrné opatření	METODY VÝUKY
Uplatňování principu přiměřenosti	<i>Delší časová dotace pro zrakovou práci, snížení zadaných úkolů</i>
Zásady zrakové hygieny	<i>Osvětlení, posazení</i>
Kontrola práce s tabulí	<i>Více času pro přepis, opis, umožnit volný přístup k tabuli, předkládání textu do lavice</i>
Práce s interaktivní tabulí	<i>Dostatečná míra jasů, splývání textu s pozadím</i>
Princip názornosti	<i>Využití reálných předmětů</i>

MOŽNOSTI PODPORY NA ZŠ

Podpůrné opatření	ÚPRAVY OBSAHU VZDĚLÁVÁNÍ
Tolerance nepřesností v písemném projevu a v dalších činnostech dle spolupráce oko-ruka	<i>Psaní, geometrie</i>
Modifikace diktátů a dalších zadání	<i>Zkrácení, doplňování, ústní ověřování, úprava rozsahu zadaného úkolu</i>
Úprava pracovních materiálů, sešitů a učebnic	<i>Zvětšování na požadovanou velikost, speciální sešity, využívání záložky</i>
Psací nástroje	<i>Měkká tužka, pera Pilot a Stabilo, centropeny</i>
Výuka specifických dovedností	<i>POSP, Braille, psaní všemi deseti</i>
Úprava jednotlivých předmětů	<i>Rýsování, nahrazení cviků v TV, alternativa laboratorní práce (mikroskop), upravené mapy</i>

MOŽNOSTI PODPORY NA ZŠ

Podpůrné opatření	FORMA
Školní docházka	<i>neúplná, částečná</i>
Úprava výstupů (od PO 4)	<i>úprava předmětů založené na grafickém zpracování informací (IT, malování, geometrie); nahrazování 2. cizího jazyka (posílení českého jazyka)</i>

Podpůrné opatření	ORGANIZACE VÝUKY
Pracovní místo	<i>Preference předních lavic (vpravo, vlevo, střed)</i>
Používání pomůcek a úpravy	<i>Lavice, sklopná deska, uložení pomůcek, místo pro relaxaci, osvětlení tabule, označení prostoru pro orientaci (kontrastní, hmatové)</i>
Časová úprava	<i>Delší časové limity, časové uspořádání výuky</i>

- Gymnázium pro zrakově postižené: a střední odborná škola pro zrakově postižené <https://www.goapraha.cz/>
- Obchodní akademie a obchodní škola pro zrakově postižené (Praha, Opava)
- Střední odborné učiliště Aloise Klára pro zrakově postižené v Praze
Konzervatoř a ladičská škola Jana Deyla pro ZP - (hra na 2 hud. nástroje, zpěv a hra → maturit. / závěreč. zk)
- MŠ, ZŠ, SŠ Kamenomlýnská (masér, sociální činnost, obchod. Akademie, pečovatel. A prodavač. služby,)
<https://www.kamenomlynska.cz/>
- Teireaiás (MU): podpora při VŠ studiu
<https://www.teiresias.muni.cz/>

STŘEDNÍ ŠKOLY A VŠ PODPORA - VÝBĚR -

PŘÍŠTĚ:

PORADENSKÁ A (SOCIÁLNĚ) REHABILITAČNÍ ZAŘÍZENÍ PRO DOSPĚLÉ

možnosti podpory,
uplatnění na trhu práce
a ve společnosti

ZDROJE

- Poradenství pro ZP
- <https://sancedetem.cz/legislativni-ramec-vzdelavani-zaku-studentu-se-specialnimi-vzdelavacimi-potrebami>
- https://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogick%C3%BD_lexikon/S/Speci%C3%A1ln%C4%9B_pedagogick%C3%A9_centrum
- https://www.wikiskripta.eu/w/Asistivn%C3%AD_technologie#Poruchy_vid.C4.9Bn.C3.AD_a_ztr.C3.A1ta_zraku
- <https://brailnet.cz/>
- <https://www.kamenomlynska.cz/>
- https://zpravy.proglas.cz/res/archive/417/089161_05_659492.jpg?seek=1635778703
- <https://www.infoabsolvent.cz/Obory/KartaOboru/7862C01>
- <https://www.idetskysluch.cz/res/archive/006/000684.jpg?seek=1551348608>
- <https://www.infoabsolvent.cz/Obory/KartaOboru/7862C02>
- <https://praceprozp.cz/zrakove-postizeni/>
- <http://www.centrumpronevidome.cz/sites/default/files/dokumenty-spolecnosti/bubenickova/zamestnavani-osob-se-zrakovym-postizenim.pdf>
- https://is.muni.cz/th/fu85a/Diplomova_prace.pdf
- <https://lighthouseguild.org/>
- <https://theblindguide.com/jobs-for-people-who-are-blind-5-great-opportunities/>
- <https://www.brailleskateboarding.com/> , <http://katalogpo.upol.cz/wp-content/uploads/katalog-zp.pdf>